

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗОВАНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ВОЄННИЙ І ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Фундаментальною основою розвитку економічних систем ринкового типу на національному рівні виступає підприємницький сектор, що окрім забезпечення повноцінного функціонування економічних процесів слугує також прикладною сферою імплементації інноваційних розробок, їх активної комерціалізації та подальшої дифузії, складаючи тим самим об'єктивну основу та виступаючи ключовим драйвером інтенсивного зростання в умовах переходу до постіндустріального суспільства розвитку.

Водночас, згаданих трансформаційних перехід до економічної формації нового типу супроводжується якісними та кількісними перетвореннями структури економічних систем, пріоритетності та ефективності різних сфер господарювання. Особливістю даних трансформаційних процесів є домінування інтелектуальної компоненти як ресурсної основи зростання, що володіє характеристиками невичерпності (розумові здібності, інтелектуальний потенціал, знання, який капітал) та самовідтворення втілених у кваліфікованому кадровому ресурсі, інформації, знаннях, які у свої взаємодії забезпечують створення принципово нового продукту, послуги або управлінського рішення. Саме тому, важливість даних елементів обумовила появу широкого кола комплексних наукових понять таких як «економіка знань», «креативна економіка», «інклюзивна економіка» і т.д.

При цьому, креативна економіка та економіка знань, є складовими частинами інтелектуальної, оскільки є результатом втілення відповідних форм інтелектуального капіталу [1].

Виходячи з цього, забезпечення сприятливих умов до створення, відтворення та розвитку даного типу ресурсів складає базис становлення інтелектуальної економіки на національному рівні та інтелектуалізованого підходу в управлінні економічними системами в цілому.

Інтелектуалізований підхід в управлінні підприємницькими структурами представляє собою управлінську політику організації націлену на оптимізацію параметрів її діяльності шляхом забезпечення раціоналізації структури, складу та системи управління господарськими процесами на основі використання компетентного персоналу, цифровізації як управлінських, так і виробничих бізнес-процесів, впровадження техніко-технологічних новацій, стимулювання перманентного процесу вдосконалення та розвитку за всіма функціональними та ресурсними напрямками діяльності підприємницького утворення.

Більш того, невід'ємним елементом інтелектуалізованого підходу є імплементація засадничих положень концепції сталого розвитку та інтеграція відповідних механізмів у систему управління підприємством з метою отримання синергії триєдиної взаємодії економічної, суспільної та екологічної компонент, що дозволяють гармонізувати функціонування підприємства не лише як окремої господарської одиниці економіки, а як елементу соціальної структури суспільства та природного середовища його функціонування [2, с. 47].

Разом з тим, практична реалізація інтелектуалізованого підходу в управлінні підприємством у рамках актуальних кон'юнктурних умов соціо-економічного розвитку, що відзначаються ризикованістю, кризовістю, диспропорційністю, вагомими проявами асиметрії інформації вимагає збагачення даного підходу інструментарієм теорії економічної безпеки. Слід зазначити, що варто уникати обмеженого розгляду останньої у якості виключно теорії протидії загрозам та елімінації впливу кризових явищ, оскільки важливість безпекового аспекту на пряму виявляє себе й у процесах інноваційного розвитку, заснованого на інтелектуально-орієнтованому підході.

Додамо, що особливого значення дана проблематика набуває в контексті дії правового режиму воєнного стану, а також необхідності розробки комплексної візії функціонування підприємств у поствоєнний період. Особливого значення питання безпекового розвитку підприємницького сектору набувають в результаті необхідності подолання прямих наслідків повномасштабної війни, втілених у руйнуванні вітчизняного промислового потенціалу об'єктів інженерно-технічної, транспортної, енергетичної та критичної інфраструктури; дестабілізації ринку праці; обмеженості фінансових ресурсів розвитку; знищенню важливих коопераційних та логістичних зв'язків тощо.

Таким чином, окреслена ситуація вимагає більш деталізованого розгляду особливостей імплементації інтелектуалізованого підходу до управління суб'єктами господарювання в їх тісному взаємозв'язку з інструментально-методичним забезпечення економічної безпеки у вимірах воєнної та поствоєнної економіки. До таких особливостей варто віднести наступні:

- оптимізація ключових елементів виробничої (аналіз та адаптація асортиментного ряду продукції, внесення відповідних змін до виробничої програми, мобілізація резервів господарського потенціалу, залучення ресурсів, що перебувають поза господарським обігом і т.д.) та адміністративної (дебюрократиизація апарату управління, спрощення формальних процедур, аудит кількісного складу персоналу на предмет його релевантності наявним потребам і т.д.) структури управління;

- розширення обсягів фінансових резервів підприємницької структури, формування належного внутрішнього нормативного забезпечення, а також відповідних прикладних механізмів задля отримання можливостей їх швидкого залучення у разі виникнення форс-мажорних подій;

- впровадження адаптивної логістики, що передбачає планування резервних можливостей забезпечення постачання та реалізації продукції, імплементація політики JustInTime (як інструмент скорочення логістичних витрат та досягнення більшої гнучкості логістичної системи підприємства);

- складання деталізованого плану релокації основного виробничого потенціалу підприємства на випадок територіального наближення лінії бойових дій, налагодження відповідної комунікації з державними структурами;

- налагодження системи інформаційної безпеки підприємства у контексті захисту ключових елементів програмного забезпечення, фізичних носіїв інформації, контролю доступу до комерційно чутливої інформації, протидії інформаційним атакам [3, с. 57];

- забезпечення фізичної (дотримання рекомендації профільних державних відомств, облаштування укриттів, проведення відповідних інструктажів) та ментальної (організація тренінгів з підтримки ментального здоров'я, обмеження дії стрес-факторів, оперативне реагування на зміни психологічного клімату в колективі) безпеки персоналу підприємницької структури;

- впровадження стратегічного сценарного планування, що має включати деталізовані сценарії оптимістичного (план функціонування та розвитку підприємства у поствоєнний період) та песимістичного (ескалація та збільшення інтенсивності військових дій) сценаріїв розвитку подій;

- вивчення можливостей до широкого застосування дистанційних форм зайнятості та ділової комунікації з метою забезпечення фізичної безпеки персоналу та зниження окремих статей витрат обслуговуючого характеру;

- формування превентивного плану релокації підприємства, у вигляді деталізованої процедури дій з відповідним ресурсним, управлінським, організаційним та транспортним забезпеченням процесу перенесення основної діяльності підприємства у більш безпечні регіони [4, с. 197];

- моніторинг ринку цифрових інновацій та активне впровадження сучасного програмного забезпечення в наявні виробничі та адміністративні бізнес-процеси;

- проведення освітніх заходів з покращення цифрових навичок персоналу у питаннях аналізу та обробки даних, а також дотримання належної інформаційної гігієни та цифрової безпеки в процесі поводження з комерційно чутливою інформацією.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що імплементація інтелектуалізованого підходу до управління економічною безпекою в умовах воєнної та поствоєнної економіки вимагає комплексного аналізу горизонтальної та вертикальної структури управління підприємством з метою максимальної мобілізації наявних безпекових резервів за рахунок використання інтелектуально-орієнтованих заходів управлінського характеру.

Список використаної літератури:

1. Єрешко Ю. О. Парадигма інтелектуальної економіки. Економіка та суспільство. 2021. № 27
URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/456> (дата звернення: 25.03.2023).

2. Гречко, А. В., Очеретяна О.В. Економічні переваги імплементації механізму управління сталим розвитком на вітчизняних підприємствах. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2022. № 22. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/259799> (дата звернення: 19.03.2023).

3. Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорній В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 9. С. 54–58.

4. Солосіч О. С., Тульчинська С.О. Особливості забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: збірник тез доповідей III міжнар.наук.-практ. конф. (Київ, 8 грудня 2022 року). Київ, 2022. С. 197.